

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 7

DECEMBER

1920

Eleganta och välgjorda
PROMENAD-

Kappor och Dräkter

samt KLÄDNINGAR för DAMER

PRIMA KVALITÉER

BILLIGA BESTÄMDA PRISER

PAUL U. BERGSTRÖMS A B 74 Drottninggatan 74
DAMKONFEKTION 1 tr.

Utan mellanhänder

Cheviotskjolar, Klädes-
kjolar - - - Sidenkjolar
Cheviots-Klädningar

Billigast direkt å

Stockholms Kjolfabrik

Malmskillnadsg. 9, 2 tr.
R. T. 121 46. - - - A. T. 474

SINGER

PÄLSATELJÉN

Riks Norrm. 241 Allm. 115 85

STOCKHOLM

Mästersamuelsgatan 37, 1 tr. Hörnot av Malmskillnadsgatan.

PÄLSVAROR AV ALLA SLAG

INNEHAVARE: **ALBERT STRIDSBERG** KÖRSNÄR

A.-B. John V. Löfgren & C:o

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och
bäst renommerade *specialaffär* i

Siden- och Ylle-
klänningstyger

Prover till landsorten sändas *gratis*
och *franco*

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**Siden & Manu-
fakturaffär**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VII

DECEMBER 1920

HÄFTE 10

HERTHA 1921.

Det är tidskriften Herthas åttonde årgång som här anmäles. Dess tillvaro har sammanfallit med krigets tunga år och den knappast mindre svåra tid som kommit sedan. Tidskriften, liksom vi människor i denna tid levande, har därav sitt ofrånkomliga märke. Över tron på framtidens möjligheter kastar det närvarandes ve och, som det tyckes, outredbara kaos sin dystert djupa slagskugga. De glada förhoppningarnas dagar äro borta. Vad bäst man kan är att utan frågande taga upp dagens arbete och i det lägga sin kraft. Vad en oviss framtid kan komma att därav bärga som skörd få vi lämna dährän.

Så lär den enskilde få lägga till rätta sitt liv. Så får Hertha söka lösa sin uppgift att nu arbeta för kvinnornas sak.

Det nya året kommer med en ny stor plikt till de svenska kvinnorna. Efter allt vad man vet komma de som fullberättigade medborgare uppfordras att för första gången utöva sina nybeviljade politiska rättigheter vid höstens val, efter en verkställd andrakammar-upplösning. Hertha får även härvid sin ansvarsfulla arbetsuppgift att fylla. Den må, i den mån den det kan, arbeta på att väcka och stärka kvinnornas politiska samveten.

De ekonomiska svårigheter, som nutilldags gripa in på alla områden, ha gjort det nödvändigt att något höja Herthas prenumerationspris. Det är emellertid ett ringa tillägg som gjorts, den blygsamma summan av 50 öre. Givetvis är detta ej i proportion till de i alla avseenden stegrade kostnaderna för tidskriftens utgivning. Man har dock ansett sig icke böra göra ett tyngre pålägg.

Förbundsmedlemmar erhålla sålunda tidskriften till ett pris av kr. 5:50, varvid prenumeration som förut sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm.

Icke-förbundsmedlemmar prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplagan är: $\frac{1}{1}$ år kr. 6:50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3:50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre.

Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan^{II}, Stockholm.

Redaktionstid: Tisdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. tel. 48 50. Riks tel. 27 62. Expeditionen: Kl. 11—4 varje söckendag. Allm. tel. 48 16. Riks 27 62.

Redaktionen.

Er Kvinder dyre at pensionere?

Af en Artikel »Stockholms Stads avlönings- och befördringsprinciper» i Nr. 8 af Deres Blad har jeg set, at der i »Stockholms stads löne-regleringskommitté»s Betænkning findes en Bestemmelse om, at Retten til pension skal indtræde for Mænd ved det 65. Leve- og det 35. Tjenestear og for Kvinder ved det 60. Leve- og det 30. Tjenestear.

For en Dansk, der altid har haft om ikke de samme Løn- saa dog de samme Pensionsvilkaar som de mandlige Kolleger, ser en saadan Bestemmelse ret mærkværdig ud, idet den jo for det første vil forhindre, at en rask tjenstdygtig kvindelig Tjenestemand kan fortsætte sin Virksomhed udover sit 60. Aar, selv om hun har Vilje, Evner og Kræfter dertil, og for det andet synes at ville forøge den Pensionsbyrde, som hviler paa Stat eller Kommune — og intet af disse Resultater kan dog i sig selv gavne Stat eller Kommune. Det ligger imidlertid nær at tænke, at der da bag ved denne tilsyneladende saa filantropiske Bestemmelse ligger den Hensigt at opnaa at have et Paaskud til at lønne Kvinder lavere end Mænd i lige Stilling under Paaberaabelse af, at Kvinder er dyrere at pensionere end Mænd — hvad de naturligvis har en Chance for at blive, hvis man tvinger en stor Del af dem ud af deres Arbejde paa et for tidligt Tidspunkt, uden Hensyn til, om de endnu er tjenstdygtige, og gerne vilde fort-

sætte. Det er forøvrigt ingenlunde givet, at Kvinderne derved vil blive dyrere. Hvis der bag Ordningen ligger det Ræsonnement, at Kvinderne i det offentlige Tjeneste er tidligere »slidt op» af Arbejdet end Mænd, saa synes dog ganske logisk heraf at maatte udspringe den Slutning, at er de før slidt op, saa dør disse Kvinder ogsaa tidligere efter deres Afskedigelse end Mændene efter deres. Og gør de det, lever de ikke længere efter deres Afgang fra Tjenesten end Mændene, saa bliver de jo ikke dyrere, selv om de afskediges tidligere.

En Statistik over netop disse Pensionisters Levetid vil ialtfald kræves, før man drager nogen Slutning.

Dogmet om de dyre Kvindepensioner gælder altsaa kun, hvis:

1) der af den samlede Styrke pensioneres forholdsvis lige saa mange Mænd som Kvinder, og

2) de af Stat (Kommune) pensionerede Kvinder som Pensionister lever længere efter Afgang fra Tjenesten end de pensionerede Mænd.

Og det vil let ses, hvor usandsynligt det er, at disse Forudsætninger holder Stik. Men ganske bortset herfra bør man, naar man vil skønne over Bekostningerne ved at pensionere Kvinderne, i ganske særlig Grad være opmærksom paa det Faktum, at Stat og Kommune helt sparer Pension til en meget stor Del af det

kvindelige Personale, nemlig til de mange, som efter at have ofret deres Arbejdskraft i de unge Aar for de lave Begynder-Lønninger, udtræder af Tjenesten, fordi de gifter sig, — de naar ikke alene aldrig den højere Løn, der følger med den større Anciennet, men de kommer overhovedet ikke til at koste een eneste Øre i Pension. De er god og billig Arbejdskraft.

Hvad deres tidlige Afgang betyder i en Stats Pensionsbudget, vil fremgaa af nedenstaaende Oplysninger, som måske vil være af Interesse for de svenske Kvinder, der for Tiden arbejder for Ligelønsprincipets Genneførelse.

Mandlige og kvindelige Tjenestemænd i Danmark pensioneres efter samme Principper. Pensionens Størrelse beregnes efter:

1) Lønnen og

2) det Antal Aar, den paagældende har været i Tjenesten. Der ydes Pension til Enker og Understøttelser til Børn, og der afkortes af alle Tjenestemænds Lønninger $2\frac{1}{2}$ Pct som Bidrag till Pensionen.

En Sammenstilling af Pensionsudgifterne i Telegraf-, Post- og Jernbaneetaterne i Danmark (i hvilke Etater Lønninger og Pensionsbestemmelserne er fuldstændigt ligelydende og hvor Anvendelsen av Kvinder begyndte for 50—60 Aar siden) giver nu følgende interessante Resultat (Pensions-Tallene er de ved det danske Finanslovsforslag 1921—1922 for nævnte Aar budgetterede):

Telegrafetaten.

I denne Etat er ca. $\frac{1}{2}$ af Tjenestemændene Kvinder.

Den samlede Pensionsudgift aarlig er ca. . . . 348,000 Kr.
Heraf dækker Bidraget $\frac{1}{3}$
nemlig 130,000 »

Og Pensionsudgiften er beregnet ved att dividere Antallet af Tjenestemænd ind i den samlede Pensioneringsudgift pr. Tjenestemand
ca. 145 Kr.

Postetaten:

Ca. $\frac{1}{11}$ af Tjenestemændene er Kvinder.

Samlet Pensioneringsudgifter ca. 2,529,000 Kr.
Heraf dækker Bidraget
ca. $\frac{1}{5}$, nemlig: . . . 500,000 »
Pensionsudgift pr Tjenestemand ca. 260 Kr.

Statsbaneetaten:

Ca. $\frac{1}{20}$ av Tjenestemændene er Kvinder.

Samlet Pensionsudgift
ca. 5,600 000 Kr.
Heraf dækker Afdraget
ca $\frac{1}{6}$, nemlig . . . 1,000,000 »
Pensionsudgiften pr Tjenestemand ca. 460 Kr.

Heraf fremgaaer, at i den mindst kvinde-stærke Etat, Statsbanerne, haves en Pensioneringsudgift, der udgør ca. 460 Kr. pr. Mand. Her dækker Bidra-

get kun $\frac{1}{6}$ af Udgiften, hvorefter Statsudgiften er **383 Kr.** pr Individ. I den Etat, der derefter — forholdsvis — har flest Kvinder, Postvæsenet, daler Pensionsudgiften til ca. **260 Kr.**, og Bidraget dækker $\frac{1}{5}$ af Udgiften, der altsaa bliver **208 Kr.** pr Individ, og i den Etat, Telegrafvæsenet, som har flest Kvinder, nemlig ca. Halvdelen, er Pensioneringsudgiften kun **145 Kr.**, og Bidraget dækker heraf $\frac{1}{3}$. Stats-Udgift kun **97 Kr.** pr Individ.

Disse Tal forekommer mig at vise,

1) at den gennemsnitlige Pensioneringsudgift pr Individ bliver mindre, jo flere Kvinder der er i Etaten, og

2) at der bør tillægges den Omstændighed, at Kvinder som Regel afgaar fra Tjenesten ved Ægteskabs Indgaaelse, en væsentlig Betydning, saasnart Talen er om Bekostningen ved Kvinders Pensionering set i Forhold til Mændenes, samt

3) at Paastanden om, at Kvinder bliver dyrere at pensionere end Mænd (naar Pensionsordningen er ens for Mand og Kvinde), ingenlunde bekræftes af de indtil nu foreliggende Fakta.

ANNA WESTERGAARD.

Kvinnornas handelskammare.

En ståtlig dam med ett mjukt älskvärt ansiktsuttryck, vilket dock tydligen kan hastigt strama till i koncentrerad vilja, kommer mig till mötes. Det är mrs Katherine Clemmens Gould, initiativtagerska i den originella idén att få kvinnorna att bilda en egen handelskammare i de olika länderna och att dessa nationella kvinnliga handelskamrar sedan skola sluta sig tillsammans i en internationell organisation. Sedan mera än en månad är hon i Stockholm för att verka för saken.

Hon talar livligt och övertygande i det hon lägger fram sin plan. — Handelen är numera motorn för allt i världen — ger hon som utgångspunkt

med äktamerikansk världsåskådning — genom att komma in i den, förstå den och organisera den kunna vi nå allt. Hitintills har det varit männen som gjort detta. Varför skola kvinnorna ej vara med? Det är de, som äro världens konsumenter. Till 98 % äro kvinnorna köpare, väl i stor utsträckning med männens pengar, men dock de som faktiskt göra de ständigt fortgående inköpen av alla livets förnödenheter. Varför skola männen behärska hela handelsmarknaden, tvinga på kvinnorna sina produkter, skapa behov eller undanhålla ting, allt efter sina beräkningar och ofta — sin fördel? Kvinnorna skola läras förstå att de böra vara med i detta, att de

i eget intresse och allmänt intresse böra ha inflytande på produktion, import och export. De måste även animeras till att i vida större utsträckning än vad nu är fallet själva rycka upp till producenter och på så sätt bli aktiva intressenter i handelsvärlden.

För att komma härtill behövs upplysning och agitation, bearbetning av den allmänna opinionen, som väl ser kvinnorna kapabla som små företagare, men som i stort taget tänker sig handeln som männens gebit. Och det behövs organisation av kvinnorna. Det är detta kvinnornas handelskammare skall fullföra. Den skall för övrigt — främst — arbeta efter alldeles samma linjer som de redan inrättade handelskamrarna och i gott samförstånd med dessa. Det är ingen kamporganisation mot männen jag åsyftar, säger mrs Gould med ett av sina vackraste leenden, men jag vill att kvinnorna också skola vara med.

— Nu frågar ni kanske, varför kunna de inte komma med utan en egen skild organisation, fogar hon till. — Ja, frågan ligger ju nära till hands, men det behövs så mycken upplysning och agitation först bara för att få dem med, och de äro ännu alldeles för svaga och av för ringa betydelse för att kunna hävda sin ställning i männens handelskamrar och där få något inflytande. Genom egna sammanslutningar vinna de en styrka utåt som de spridda individerna ännu inte kunna göra gällande. — Själv är jag medlem av Förenta Staternas handelskammare, säger hon till sist, —

jag har inget att beklaga mig över, men jag ser att för att vinna vad jag vill för kvinnorna i allmänhet, måste vi till att börja med gå våra egna vägar.

— Jag har mött mycken förståelse i Norge, berättar mrs Gould vidare. — Nu hoppas jag här i Sverige kunna skapa den första grunden till det som en gång skall bli de svenska kvinnornas handelskammare. Kanske Danmark också kan vinnas. I Holland har jag mötts av sympati för förslaget. Till Tyskland reser jag nu för att där arbeta för saken. I Amerika ha vi redan vår egen handelskammare. Finne vi nu blott först till stånd denna mindre grupp av länder, kunde detta bli stommen till den stora internationella organisation jag tänkt mig, i vilken vi skulle ha med alla länders kvinnor. Med denna mindre grupp bildad skulle vi då kunna hålla vår första internationella sammankomst. Jag vågar också hoppas på att detta skall kunna bli i slutet av nästa år, i Washington.

— Tror ni inte, säger mrs Gould och vänder sig livligt till mig, — att kvinnorna, en gång inne i och förstående handels världsbehärskande makt, skulle bli de verkliga fredsfrämjarna i världen? Tror ni att de skulle kunna vara så vansinniga som männen och slå sin egen välfärd i stycken? Jag tror inte att kvinnorna någonsin, såsom medbestämmande faktorer inom handelsvärlden, vilken ytterst bestämmer över krig och fred, skulle gå med på det självmord kriget är, dettas vanvettiga för-

störande av mödosamt hopbragta värden. Jag tror det inte, komma de en gång fram till det medinflytande de kunna och böra ha, står för mig faran av krig som övervunnen.

Jag tänker inom mig att det är något verkligt stort i mrs Goulds idé, men att det behövs den geniale leda-

rens kraft att föra den igenom. Uppgiften är gigantisk. Att lyckas med sin stora plan var emellertid vad jag av uppriktigt hjärta kunde önska henne.

För hur saken formar sig i Sverge hoppas jag kunna redogöra en annan gång.

E. K—N.

Notiser från bokvärlden.

En gammal herrgård. Baldersnäs. Carl Fredrik Wærn. Familjepapper ur Baldersnäs arkiv. Sammanförda och utgivna av *Elisabeth Wærn-Bugge*. P. A. Norstedt & Söners förlag.

En alltigenom gedigen och värdefull bok är den om En gammal herrgård av Elisabeth Wærn-Bugge. Här bjudes oss ett stycke — nej, ett väl avrundat helt — av den under 17- och 1800-talen blomstrande »för Sverige egendomliga borgerliga herrgårds-kulturen», som utg. med fullt fog benämner den tidsbild som här ur de gamla släktpapperens gömmor upp-
rullas för oss.

Skildringens geografiska medelpunkt är den för sin naturskönhet och sina härliga park- och trädgårdsanläggningar så högt beryktade dalsländska herrgården Baldersnäs; dess personhistoriska ställets ägare och skapare brukspatronen, grosshandlaren, riksdagsmannen Carl Fredrik Wærn; tiden 1800-talets första hälft.

Sällan har väl plats och person, människa och natur bättre samman-smält än vad fallet är med denna kärnkarl, en av den svenska bruks-rörelsens märkesmän, och den under-sköna plats där han byggde, verkade,

levde och dog och vilken tack vare honom blev en kulturhärd, där man återfinner de för svensk odling mest karakteristiska dragen. «De gamla bruken och de gamla bruksherrarna», det var — ack! att vi här kunde be-gagna oss av presensformen — Sve-rige och svenskarna i sin pryldo!

På ett särdeles intelligent och skick-ligt sätt har utg. förstått att begagna sig av det till omfånget nästan över-väldigande material som Baldersnäs' släktarkiv inrymmer, där under ett par generationer så gott som varje den minsta skrivna lapp blivit bevarad. Utan att förgripa sig på de gamla papperens anda ha dessa fått gälla för vad de äro, tala sitt eget språk och utstaka i fråga om tid och rum sin egen gräns, men samtidigt gör utg:s person sig fullt förnimbar, den behärskar och står som sig bör över sitt ämne, utgörande den högre instans, till vilken läsaren i alla tvek-samma fall med full trygghet vet sig kunna vädja.

Det ligger obestridligt mycket in-gående studier bakom utarbetandet av denna släkthistoria, där det ej lämnas något större svängrum åt ro-mantik; men desto mer åt en levande, faktiskt vederhäftig verklighet. Men

poesi är därför ej därifrån utesluten. Man läse blott den honnör som ägnas åt den nu försvunna typ av uråldrig nordmannakraft, som rymdes i de gamla mästersmederna! Och herrgårdslivet i och för sig, med sin obegränsade, storstilade gästfrihet, omfattande hög som låg — och i det avseendet intog t. o. m. Baldersnäs en särställning — äger ju alltid för oss en särskild tjusning.

Mången sådan bild av gammaldags trevnad och behag är inflickad i redogörelsen för de sociala, industriella och politiska tidsförhållandena. Man skulle kanske önskat att en något större sovring företagits vad dessa senare moment beträffar för att göra boken något lättlästare, i alla händelser erbjuder den något förmer än en förströelselektyr, nämligen ett kapitel ur vårt lands utvecklingshistoria som vår släkt- och bygdelitteratur knappast tillförene ägt fylligare och rikare.

Men varför möter en icke på titelbladet som huvudrubrik det rent estetiskt så tilltalande namn, kring vilket det hela rör sig? — Det fanns — och finnes — hundratals gamla herrgårdar, men blott ett Baldersnäs!

LOTTEN DAHLGREN.

Svenska kvinnor av *Ellen Fries*.

Andra omarbetade upplagan utgiven av Sigrid Björklund. P. A. Norstedt & Söners förlag.

Med största tillfredsställelse mottog man nyheten om att en andra upplaga av Ellen Fries' Märkvärdiga svenska kvinnor skulle komma ut. För tjugunio år sedan kom den första, och den var sedan länge utgången ur bokhandeln.

Den bok, som nu kommit, är inte Ellen Fries' egen. »Vid utgivandet av denna har det ansetts nödvändigt att taga hänsyn till den vetenskapliga forskningens resultat under de år,

som förflutit, sedan arbetet först utkom, åtminstone för såvitt de föreliggande i den tryckta litteraturen. På grund härav ha vissa partier omarbetats —», skriver utgivarinnan i ett förord.

Och så sitter man där och undrar över vad som är Ellen Fries och vad som är utgivarinnan och den nya forskningens resultat. Det blir ingen tillfredsställande läsning. När man träffar på det påtagligt nya, som inte kunde finnas i Ellen Fries' bok, frågar man sig vad det väl var för nödvändighet som gjorde att hennes forskning inte får läggas fram med det värde den har som den tids den tillhörde. Svenska kvinnor är dock inte en lärobok för skolorna, där den »sista omarbetade upplagan» är vad som göres behov. Den har sitt historiska och litteraturhistoriska värde som Ellen Fries' forskningsresultat och Ellen Fries' uppfattning. Där man åter står tveksam och undrar, är nu detta Ellen Fries eller utgivarinnan, har man en stark känsla av det oriktiga i att på sätt som gjorts utplåna gränserna mellan mitt och ditt. Ellen Fries står inte för något helt sitt, är inte heller helt friad från något. En jämförelse mellan hennes egen upplaga och den nya visar för övrigt att själva hennes stil retuscherats i till innehållet annars orörda delar, ett ord ersatt med ett annat, satserna i en mening omkastade eller meningen helt fritt omskriven.

Sigrid Björklund är utan gensaga en kunnig språkbehandlare. Men Ellen Fries' stil blir det inte av detta, och den må väl dock få stå för sig själv.

Det är något oriktigt med tillvägagångssättet vid denna utgivning. Antingen är en författares arbete värt att ånyo ges ut som hans verk och produkt av sin tid eller också är det föråldrat och ingen nödvändighet före-

finnes att fiffa upp det och blanda samman det med det forskningsresultat en senare tid funerat. I detta fall har arbetet sitt eget inneboende värde. Med sin gedigna, vetenskapliga grund, sin friska, målande stil försvarar Ellen Fries' Svenska kvinnor i oförändrat skick sin plats som produkt av hennes forskarmöda. Birgitta, drottning Kristina, Fredrika Bremer, de till »väsentlig del ny-skrivna», som det heter i förordet, ser man, liksom bokens övriga gestalter, i Ellen Fries' bok helst med hennes ögon. De kunna annorstädes av andra fritt tecknas. Det enda som varit lämpligt, om man överhuvud nödvändigt skulle ha med av det nya personhistoriska och psykologiska material som senare kommit fram, hade varit att i beledsagande noter beröra detta.

ELLEN KLEMAN.

Hundrade minnen från Österbotten av Sara Wacklin. Utgivna och försedda med en levnadsteckning av Helena Westermarek. Björck & Börjessons förlag.

Sara Wacklin är ett namn som för flertalet i Sverige väl knappast ens väcker några idéassociationer, att förutsätta bekantskap med henne lär icke vara lönt annat än hos ett litet fåtal litterat folk. Det är glädjande, att ett svensk bokförlag inte dess mindre vågat sig på att ge ut en ny upplaga av hennes Hundrade minnen. Men visst är också, att det är något att komma med. Det är inte endast utomordentligt värdefulla kulturskildringar, som här på nytt bjudas läsaren, det är på samma gång det inte alltför vanliga nöjet att råka på en rik och originell personlighet, som omedelbart och livfullt ger sig själv i berättandet.

När man därtill gör klart för sig att denna vakna, iakttagande blick, denna självständiga uppfattning och

kraftiga stil — endast i enstaka fall lätt färgad av tidens traditionella känslolfullhet — tillhöra en kvinna från förra hälften av 1800-talet, som mestadels på egen hand »mödosamt upplockade smulorna från vetandets bord, i strid mot samhällets fördomar och trotsande den allmänna opinionen», som hennes biograf säger, har man dubbelt intresse och dubbel respekt för Sara Wacklin. Sin sega kraft och nästan envetna vilja, det äkta finländska släktarvet, riktade hon in på mål som voro något värda.

Sina Minnen skrev hon i Stockholm, dit hon, redan över 50-årig, flyttade, 1844 kommo de ut. Fredrika Bremer var en av dem som gävo henne ett oförbehållsamt och uppmuntrande erkännande.

Den nytkomna upplagan inledes av en livligt skriven och roande biografi över S. W. av Helena Westermarek, som omsorgsfullt och med pietet verkställt utgivningen av Minnena. Men — man frågar sig hur den skickliga utgivarinnan kunnat förledas till att ge ut »Österbottniska anekdoter, en efterskörd efter Sara Wacklin» såsom av Sara Wacklin samlade och skrivna. Dessa torra, skelettartade anekdoter, som 1854 och 1855, närmare ett tiotal år efter Sara Wacklins död, inflyto i den i Vasa utkommande tidningen Ilmarinen, märkta *L.*, bära icke endast genom sin helt olika stil utan även på grund av sitt innehåll vittnesbörd om att de inte kunna tillskrivas Minnenas författarinna. Varken Saima kanal eller Krimkriget — för att komma med ett par exempel — som båda, den ena direkt, det andra utan att direkt nämnas, furnera stoff för några av anekdoterna, var hon med om, redan 1846 var hon ju för alltid borta. Seriens underrubrik i Wasatidningen, En efterskörd efter (kurs. av undert.) Sara Wacklin, borde inte heller

behövt förvillva. Ehuru icke väl uttryckt, anges här tydligen en efter-skörd sedan Sara Wacklin gjort den första rika skörden. Det är skada, att dessa obetydliga och schwunglöst nedskrivna anekdoter påbördats den originella upptecknarinnan av Hundrade minnen från Österbotten.

ELLEN KLEMAN.

Sin fars dotter. Roman av *Lydia Wahlström*. Norstedt & Söners förlag.

En rolig bok är denna berättelse om några år av en ung flickas utveckling. D. v. s. rolig för kvinnliga läsare. Svenska män ha — så vida de icke äro fientligt stämda — i regeln ringa intresse för kvinnliga studenter och kvinnligt studentliv och därom handlar boken *Sin fars dotter*.

Lydia Wahlström berättar knappt och raskt. Frånsett Märta Fegrelius själv och hennes föräldrar presenteras alla bokens personer nästan uteslutande sådana de te sig för hennes, Märta's ögon och i samtal med henne. Miljöskildringen är skickligt inlagd i Märta's direkta iakttagelser och i samtalen, och det är samtalen, som väsentligt utgöra personkaraktistiken. Den intelligensaristokratiske professorn med sitt högakademiska resonerande, professorskans med sitt vardagliga på måfåtal och sina ologiskheter, som komma dottern att »märka ord», pojkflickan Elsa Grens student-slang, Hööks oborstat och egenkärt provinsiella sätt att tala äro så väl och genomfört individualiserade, att läsaren verkligen på denna väg gör deras bekantskap. Att Hööks skånska ej i alla detaljer är oangriplig är en bisak.

Även de som bifigurer uppträdande typerna av kvinnliga studenter verka trots presentationens flyktighet trovärdiga. Men Astrid Cornér, Märta's

speciella vän, får man ej riktigt tag på i hennes oantastliga salongsmäsighet. Om henne är mycket mera sagt, men man tycker sig känna henne mindre än Märta's övriga kamrater.

Förträfflig i tekniskt avseende, rolig och trovärdig är miljöskildringen av en flickskola, där Märta en tid är lärarinna. Brevet, som i gammaldags romaner brukade verka uttänjande, har här alldeles motsatt verkan.

Märta verkar mycket flickaktig. Man tycker knappt att hon hunnit bli fullvuxen, när boken slutar. Men detta är väl också meningen. Hon har ju först nyligen börjat bli en smula självständig i förhållande till den dyrkade fadern.

En rolig bok och en bok om ett alldeles färskt ämne.

HILMA BORELIUS.

Världen och stjärnorna. Roman av *Marika Stjernstedt*. Albert Bonniers förlag.

Det är en genomarbetad, väl komponerad bok. Marika Stjernstedts författarskap har alltid varit redbart arbete. Hennes romaner ha genomförda karaktärsteckningar och ett sammanhållet händelseförlopp. I de senare av dem går en djupnande känsla för det inre livets realitet och avgörande vikt.

I *Världen och stjärnorna* har detta blivit själva det väsentliga. Veronika Sankt Veits ljusa, blida och starka själ, dess tysta kamp efter rättfärdighet är huvudmotivet, som drar sig som en stråle av hög skönhet genom den brokiga värld, som i övrigt fyller boken med sin egoism, sin elakhet och sin synd.

Som person är Veronika icke bokens skarpast tecknade. Framom henne står i sin låghet och beräknande världslighet Laura Bremenson och även andra medagerande som mera på kornet tagna. Men Veronikas

oavvända, stilla rättfärdighetssökande blir det dominerande i boken, och det är hon som segrar — äntligt om än dyrköpt.

Det behöver väl egentligen inte tilläggas att boken är fängslande rolig.

ELLEN KLEMAN.

Torsgården av *Gustava Svanström*
J. A. Lindblads förlag.

Torsgården är historien om en svensk bondesläkt, som i generationer bebott fädernegården och lämnat efter sig minnen av trägen flit och ärlig vandel men också sägner om oförsonade brott, som vila över gården likt en tung förbannelse. Liksom i sagan blir det förunnat åt en människa, som är renare och godare än andra, att lösa denna förbannelse och bringa frihet åt dem som bundits i dess bojor. Det är en vacker och sympatisk skildring med trovärdig karaktärsteckning och målande naturskildringar. Språket är klangfullt, men visar en viss dragning till manner. Att en del partier erinra om Selma Lagerlöfs bondeskildringar kan knappast nog räknas författarinnan till last, då det tycks vara nästan omöjligt att skriva om svenska bönder utan att Ingemarsönerna mer eller mindre gå igen.

FANNY EKENSTIERNA.

I lögnens rike av *Anna Wahlenberg*. Del. I. Modern. Del. II. Dottern. Albert Bonniers förlag.

Det är en beklämmande historia, som Anna Wahlenberg berättar oss i sin sista bok, historien om en osanning eller, rättare sagt, en förtegad sanning, som drar med sig ett helt nät av lögner och slutligen ödelägger två människoliv. I sina grunddrag är denna sorgliga historia psykologiskt övertygande, särskilt i förra delen; i den andra verkar dotterns karaktär med sin blandning av lögn-

aktighet och naiv oskuld åtskilligt konstruerad, liksom det i själva händelseförloppet insmyger sig en del otrevliga detaljer, som t. ex. när den unge läkaren tar en nybakad elev från hennes verksamhet på sjukhuset och gör henne till sin »assistent». Att samma unga flicka inte bara talar utan också tänker på slangspråk verkar rent av tröttsamt, liksom över huvud taget hela berättelsen framställes i den form, att huvudpersonerna tänka högt eller tala för sig själva — hur man nu skall kalla det.

Den tillbakaträngda och ständigt svidande moderskärlek, som är bokens bärande tanke, har mångenstädes fått vackra och övertygande uttryck och i slutkapitlet, där den äntligen frigöres, finner den några gripande tonfall.

FANNY EKENSTIERNA.

Den förödda vingården av *Elin Wägner*. Albert Bonniers förlag.

Elin Wägners bok hör till hennes rent journalistiskt skrivna. Det är en smaksak huruvida man tycker om att välja de mardrömslika lidandeshistorier, som verkligheten i vår tid bjuder på, för novellistisk behandling, men denna i samband med den lätta tön, som är Elin Wägners annars lyckliga gåva när hon skriver för stunden, gör att berättelsen — den kvalfyllda verklighet till trots som bildar ramen och uppslaget till händelsen — inte griper ner i djupare hjärtesträngar.

Det är inte fråga om att inte förfäns egen handlingsförpliktande medkänsla, som man redan förut vet något om, synbart och starkt dallrar igenom det hela. Det är icke för nöjes skull som boken kommit till, det känns. Fantasiens spel kring faktiskt existerande, men på grund av sin gräslighet knappast fattbara förhållanden gör emellertid icke dessa mera levande. Det

blir en avtrubning av realiteterna, som förf. säkerligen varken önskat eller avsett.

Som alltid har Elin Wägner i denna bok förträffliga, skarpt konturerade episoder och blixtnabbt träffande kvickheter, karakteriserande drag, som skickligt modellera ut personer och detaljer.

ELLEN KLEMAN.

I musernas rike. Interiörer från Goethes Weimar av *Beatrice Zade*. Hugo Gebers förlag.

I avseende på denna bok, liksom den förutnämnda, sysslar man främst med frågan huruvida formen som valts är den lyckliga. Också här kommer man givetvis till att detta ytterst är en smaksak och att inga order i den vägen kunna ges författarna. Så som de känna ämnet lägga sig till rätta för dem, måste de ju ha rätt att behandla det.

För andra kvarstår emellertid rätten att ha sin mening. Mig synes alltid den romantiserande formen för den historiska verkligheten mynna ut i en föga tilltalande bastardart. Resultatet är att man har varken det ena eller det andra i sina händer, vad är det autentiska, händelse- och persontrogna, var börjar det fiktiva?

Ju högre upp förf. har gripit efter den verklighet som skall ombildas med den egna fantasiens hjälp, desto mera förvirrande och störande syns mig arten. Jag hörde en gång till min förfäran en av våra mest uppskattade författarinnor hota med att skriva en roman om Fredrika Bremer. Dess bättre har den inte sett dagen och lär väl inte numera göra det.

Beatrice Zade rör sig med sin bok i de högsta regionerna. Man är henne emellertid tacksam att »titanen» blott skymtar någon gång. Weimartidens dii minores ser man ju med mera jämmod. De kända kvinnogestalterna,

som i Goethes Weimar och i hans skugga levde med i den högintellektuella värld där han härskade, må ju också anses mindre tabu, och det är med god kunskap om dem som förf. för fram dem och låter dem agera. Beatrice Zade är också fullt hemma i miljön och vet att väl använda det rika verklighetsstoff, som ligger till grund för de sex kulturskisserna från Goethes Weimar.

ELLEN KLEMAN.

Dalritningar av *Ottilia Adelborg*. Albert Bonniers förlag.

En ny Dalabok av Ottilia Adelborg, ej hembygdsskildring som Gagnemäns näs, ej vision ur det förgångna som Gråns, bara en förtjusande konstnärskbok i bilder och ord, ritpennans bok. Ritpennans första av upptäckarglädje och iver skälvande erövringar i det nya landet med de gråa stugorna och de blå bergen, skinnkjolsgummorna och gulkoltarna, ritpennans alla strövtåg under omväxlande fröjder och besvikelser till nya bygder, tills den slutligen slår så fast rot i Gagnefs mark att ingen makt i världen mer kan rycka den loss. Levande och starkt blir läsarens intryck av den olika stämningen över Rättviks- och Orsabygd, över Floda och Gagnef.

Friskt och graciöst sig själv är Ottilia Adelborg alltigenom i denna bok, och ritpennan kan vara nöjd med sådana resultat som bilderna av Mases Ole och Kerstin, Erik med katten och Mormor i Gärdeby, många andra att förtiga. Originellt och sjäfullt och kärleksfullt är bilden sedd och återgiven. »Och när pennan ritat färdigt, slår den till en klatsch på slutet som säger så mycket som så: Så här ska det vara; det hade ni aldrig kunnat hitta på själva».

SIGRID LEIJONHUFVUD.

Kvinnornas nummer. Novembernumret av Allmänna valmansförbun-

dets månadsblad, Medborgaren, är ett kvinnornas eget nummer, skrivet av kvinnor tillhörande partiet och bärande vittnesbörd om deras verksamhet och intresseområden. Det blir för långt att här nämna alla, som bidragit till innehållet. Endast exempelvis kunna nämnas fru Lizinka Dyrsens klagörande artikel om Svenska Röda korsets hjälparbete ute och hemma, fru Elisabeth Quensels om Kvinnorna och Trädgårdsodlingen, fru Gertrud Törnells kraftiga vädjan Ett ord till karlarna, fru Elisif Théels redogörelse för Arbetsstugorna i Sverige, grevinnan Louise Stenbocks maning Till landsbygdens kvinnor att genom kloka arbetsmetoder rycka upp hemarbetet, fru Tori Bjerkings utredning Hemmens kvinnor och de ekonomiska problemen.

Genom det hela går som en röd tråd kvinnornas ansvarskänsla inför de nya uppgifter den förvärvade politiska rösträtten lägger på dem, vad de, som medlemmar av det politiska parti de tillhöra, nu böra vara och göra för att stärka detta parti.

Insända böcker

Albert Bonnier: **Chi-Mo-Ka-Ma.** Berättelser från Norra Amerika av *Dan Andersson*. — **Samlade skrifter** av *Ernst Ahlgren*. 6:te bandet. Dramatik. — 7:de bandet. Studier och brottstycken. Utgivna av Axel Lundegård. — **Arbetsglädje.** Lärdomar av *Alma Hedin*. — **Hjärtat på väggen** av *Henning Berger*. — **Den förödda vingården** av *Elin Wägner*. — **Selams** av *Sigfrid Siwertz*. I och II. — **Socialdemokratien i Sverige** av *Gerhard Magnusson*. Första delen. I brytningstider. — **Världen och stjärnorna.** Roman av *Marika Stjernstedt*. — **I lögnens rike.** Roman av *Anna Wahlenberg*. I o. II. — **Geijers ungdomsbrev.** Familjbrev av Erik Gustaf Geijer utgivna av Henrik Schück. Andra tillökade upplagan. — **Kvinnor** av *Edv. Lehmann*. — **Människokunskap.** En stu-

die över den historiska och den konstnärliga kunskapen av *John Landquist*. — **Häxskogen** och andra noveller av *Runar Schildt*. — **Herr von Hancken** av *Hjalmar Bergman*. — **Hjalmar Branting** av *Sten Backlund*. Serien Svenskar. — **Zachris Topelius utveckling och mognad** av *Selma Lagerlöf*. — **Dalritningar** av *Ottilia Adelsborg*. — **Ett rekommendationsbrev.** Berättelse av *Gustaf Hellström*. I o. II. — **Pilgrimerna.** Tsangpo Lamas vallfärd. Av *Sven Hedin*. — **Clerambault.** En fri andes historia under kriget av *Romain Rolland*. Översättning av Louise Åkerman.

P. A. Norstedt & Söner: **Sin fars dotter.** Roman av *Lydia Wahlström*. — **En gammal herrgård.** Baldersnäs. Carl Fredrik Wärn. Familjepapper ur Baldersnäs arkiv sammanförda och utgivna av *Elisabeth Wärn-Bugge*. — **Svenska kvinnor** av *Ellen Fries*. Andra omarbetade upplagan utgiven av Sigrid Björklund.

J. A. Lindblad: **Heinrich Jung-Stillings levernesbeskrivning.** En religiös individualitets självbiografi. I förkortad översättning av Hugo Gyllander. — **Husmoderns kalender 1921.** — **Den största gåvan.** Dikter av *Ebba Langenskiöld*. — **Torsgården** av *Gustava Swanström*. — **Böljan och berget** av *Carl Svensson-Graner*. — **Ljudande Malm** av *Runa*. Fjärde upplagan. — **Drottningens bröllopsresa.** En rolig saga ur myrnornas liv av *Harry Schumann*. Övers. av Hugo Hultenberg.

Svenska Andelsförl.: **Saada Marockan-skan** av *Elissa Rhais*. Övers. av Erik Karlholm. — **Dyrendal.** Roman av *Johan Bojer*. Övers. av N. S. Lundström.

Hugo Geber: **Kvinnan och kärleken i Sverige.** En parisares intryck. Övers. från det franska manuskriptet. — **I Musernas rike.** Interiörer från Goethes Weimar av *Beatrice Zade*. — **Platon.** Skrifter i svensk tolkning av *Claes Lindskog*. Första delen.

Folkskolans barntidnings förlag: **Lille Bror Staffan.** Sagor och berättelser av *Jeanna Oterdahl*. Illustrationer av Annicka Lindeberg-Öman. — **Guldslottet.** Barnens julbok Nr: 22 innehållande sagor och berättelser samt talrika illustrationer. — **Tummetott.** Tilläggshäfte till Guldslottet. — **Lilleput.** Barnens lilla julbok Nr: 18. En samling sagor och berättelser med illustrationer. — **Rosengull.** Tilläggshäfte till Lilleput. — **Gullebrand.** Sagor för barn. Fjärde årgången. — **Trisse.** Barnens lilla julklapp Nr: 14. — **Resan till sagolandet.** Berättad för småttingar av *Elias Grip*. — **Julklassen 1920** utgiven och redigerad av Stina Quint.

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV
BRODERIER & KONSTVÄVNADER
 MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN
 RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR
 ATELIER FÖR GOBELINLAGNING
 A|B **NORDISKA** **KOMPANIET**
 THYRA GRAFSTRÖM - STOCKHOLM

H E M T R E V N A D

Praktisk tidning för hemmet utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
 Redaktör: *Fanny Ekenstierna*.

Utkommer under 1921 med 24 åttasidiga n:r. Prenumerationspris: helt år kr. 3:50, halvår kr. 2:—, kvartal kr. 1:—. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser, poem, levnadsteckningar, religiösa, etiska och sociala uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1917 kr. 2:— och för 1918 kr. 2:50 per exemplar.

Firma
Selma Hägglund

Parfym-Magasin

38 Hamngatan 38 - STOCKHOLM

Allm. Tel. 8407

Riks Tel. 2357

Collan-Oljan

Världens förnämsta läder-
 preservativ, gör skodonen
 absolut vattentäta och minst
 dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

ADVOKATFIRMAN
ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN
 Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
 7576

Jur. Kand. MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN
 LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Bränkebergstorg

Allm. Tel.
 18336

Testamenten, bouppteckningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyres-
 ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag,
 Även skriftliga förfrågningar besvaras.

INNEHÅLL

Er Kvinder dyre at pensionere? Av *Anna Westergaard*.

Kvinnornas handelskammare. Av *Ellen Kleman*.

Notiser från bokvärlden.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN

EN KRONA HIT...

EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**

för bordet, stekning och bakning.

Samma ööverträffade kvalité som före kristiden.

*Soe.
Soe. 175*

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅTTONDE ÅRGÅNGEN

1921

STOCKHOLM 1921
TRYCKERI-AKTIEBOLAGET ALFA

I N N E H Å L L

LEDANDE OCH POLITISKA ARTIKLAR, SOCIALA FRÅGOR, LAGFRÅGOR, SKOL- OCH UNDERVISNINGSFÅGOR.

Besinningens stund	81
De akademiska kvinnorna och stats- behörigheten	74
De ogifta kvinnliga statstjänarnas dyr- tidstillägg	66
Den 26 januari 1921	17
Förslag till omläggning av Fredrika-Bre- mer-Förbundets organisation	2
»Gyllenåret»	1
Kvinnorna och statsjänsterna	36, 58
Kvinnorna och valrörelsen	100
Valen och De första	113
Växandets tid	97
Andén, Eva: Våra äktenskapslagar	120
Borelius, Hilma: Medborgarrätt — medborgaransvar	33
Tamm-Götlind, Märta: Allmo- gens kvinnor och nutidens krav	129
—, — Den kvinnliga prästfrågan inom- och utomlands	88
—, — Kvinnliga präster i Amerika och Schweiz	64
Théel, Elisif: Stockholms stads löneroglering och de kvinnliga tjän- stemännen	98
Thorstenson, Axianne: Kvin- nors tillträde till statstjänster	18
Westergaard, Anna: Kvinnors tillträde till ämbeten i Danmark	82

SOCIALA FÖRETAG, FÖRENINGAR OCH FÖRENINGSMÖTEN.

Fredrika-Bremer-Förbundets nya kret- sar	65
Fredrika-Bremer-Förbundsstyrelsens or- dinarie hössammanträde	148
Förbundsmeddelanden 10, 28, 42, 58, 60, 75, 76, 93, 108, 137, 138, 152	67, 152
Föreningar som kunna upplösa sig	74
Hölmgren, Ann Margret: De två förbunden	141
Kleman, Ellen: Fredrika-Bremer- Förbundets 36:te årsmöte	49
—, — L. K. P. R:s sista samling	56

—, — Rädsla barnens kongress i Stock- holm	117
Thoméé, Inga: Kvinnornas tredje internationella fredskongress	102

LEVNADS- OCH MINNESTECKNINGAR, KULTUR- OCH RESESKILDRINGAR, ES- SAYER, UTLÄNDSKA KORRESPONDENS- ARTIKLAR M. M.

Borelius, Hilma: Intryck från Oxford	123
Dahlgren, Lotten: Lilly Engström	114
Gerely, Jolán: Ungerska författa- rinnor	29
—, — Ungerskorna efter kriget	135
Heckscher, Ebba: Ellen Bergman	131
Johnsson, Pehr: Leonora Kristi- na Ulfeld	139, 154
Kleman, Ellen: På Fredrika Bre- mers Årsta	85
—, — Till Agda Montelius' minne	4
Leijonhufvud, Sigrid: Prolog vid Fredrika-Bremer-statyfundens man- tiné den 24 april	68
Misär, Olga: Alfred Herrmann Fried —, — Erich Holm och den nordiska litteraturen	86, 40
—, — Österrikiskorna och de politiska partierna	8
Richter-Velander, Jenny: En Utile-Dulciclubb i San Francisco	41
Roll, Ferdinand Nicolai: På resa med Fredrika Bremer	43, 62, 77
Schwabe, Toni: I Dornburgs Goe- theslott	150
Sundblad, Eva: Lettiskan	11, 24
Svanström, Gustava: Intryck från Jæderen	109
Ulrich, Sigrid: God vakt	146
Zade, Beatrice: Therese von Brunsvik	69

KRINGBLICK.

Sid. 6, 38, 59, 72, 87, 101, 119, 133.

NOTISER FRÅN BOKVÄRLDEN.

Borelius, Hilma: Från själens vägar av Emilia Fogelklou	14	—, — Margareta, Sveriges kronprinsessa. Med många medverkan utgiven av Lotten Dahlgren och Julia Svedelius	94
Kleman, Ellen: Arbetsglädje av Alma Hedin	15	—, — Martha och Maria av Anna Lenah Elgström	143
—, — August Strindberg i Blå tornet	95	—, — Nyckelknippan av Elin Wägner	144
—, — Bilder från fromhetslivet och kärleksverksamheten. Utg. av Maria Bergmark och Anna Sörensen	96	—, — Penibla historier och andra av Isak Lindäng	95
—, — De små Knösarna av Vivi Horn. f. Ankarcrona	156	—, — Trotsiga viljor av Gurli Hertzman-Ericson	15
—, — En bok om goda grannar av Stina Aronson	156	—, — Två internationella kvinnoorganisationer av Ann Margret Holmgren	96
—, — I ny jord av Ivan Oljelund	94	—, — Zachris Topelius av Selma Lagerlöf	15
—, — I tempel och théhus av Elsbeth Funch	156	—, — Österländska noveller av Anna Maria Roos	143
		Leijonhufvud, Sigrid: Hedvig Charlotta Nordenflycht av Hilma Borelius	142

ANDEN & STAEL JOHNSON

A. B. John V. Löfgren & Co

Söder & Mann
Läkemedel
Söder & Mann

Eleganta och välgjorda
PROMENAD-

Kappor och Dräkter

samt KLÄNNINGAR för DAMER

PRIMA KVALITÉER

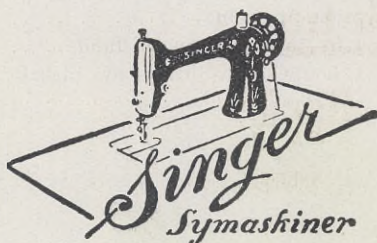
BILLIGA BESTÄMDA PRISER

PAUL U. BERGSTRÖMS A 74 Drottninggatan 74
B DAMKONFEKTION 1 tr.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läder-
preservativ, gör skodonen
absolut vattentäta och minst
- - dubbelt varaktiga. - -

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

ADVOKATFIRMAN
ANDÉN & STAËL VON HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN
Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
7576

Jur. Kand. MATHILDA STAËL VON HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
18336

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyres-
ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & C:o

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. T. 50 48

Sverges äldsta, största och
bäst renommerade specialaffär i

**Siden- och Ylle-
klänningstyger**

Prover till landsorten sändas gratis
och franco

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**Siden & Manu-
fakturaffär**

Alltid nyheter i största urval